

Utbildningsdepartementet

Remiss - Rektor i fokus, förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap

Sammanfattning

Nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet i Region Jönköpings län som huvudman för två naturbruksskolor har beretts möjlighet att yttra sig över betänkandet Rektor i fokus – förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap (SOU 2026:4).

Region Jönköpings län ser i grunden positivt på utredningens intentioner att stärka rektors pedagogiska ledarskap och att tydliggöra uppdraget i skolans styrkedja. Rektorns roll är central för utbildningens kvalitet, där uppdraget inom gymnasieskolan omfattar såväl kunskapsutveckling som förberedelse för arbetsliv och vidare studier.

Att tydliggöra innebörden av pedagogiskt ledarskap i lagstiftningen kan bidra till en ökad samsyn kring rektors uppdrag och skapa bättre förutsättningar för ett ledarskap nära undervisningen. En sådan tydlighet kan också underlätta prioriteringar i verksamheten och stärka fokus på undervisningens kvalitet och utveckling. Region Jönköpings län delar också utredningens bedömning att det behöver finnas en tydligare koppling mellan ansvar, mandat och faktiska förutsättningar.

Samtidigt vill Region Jönköpings län framhålla att ett ökat ansvar för huvudmannen behöver motsvaras av rimliga organisatoriska och ekonomiska förutsättningar. För gymnasial yrkesutbildning inom naturbruksområdet, som ofta är mycket resurskrävande och organisatoriskt komplex, inte minst ur ett arbetsmiljöperspektiv, är detta särskilt betydelsefullt.

Synpunkter på förslaget

Inledning

Region Jönköpings län är en offentlig huvudman med ansvar för gymnasial utbildning. Verksamheten bedrivs i en organisation som i flera avseenden redan är uppbyggd för att skapa goda förutsättningar för rektors uppdrag. Vid Region Jönköpings läns skolor finns, utöver rektor och biträdande rektor, etablerade ledningsfunktioner såsom verksamhetschef, driftledare och servicechef vid varje skola. Dessa funktioner ansvarar bland annat för fastighetsfrågor, elevboenden

och andra verksamhetsnära stödprocesser, vilket möjliggör en ändamålsenlig fördelning av ledningsuppdraget.

Mot denna bakgrund bedömer Region Jönköpings län att flera av utredningens intentioner redan ligger i linje med hur verksamheten är organiserad i dag.

Förslagen kan därför i vissa delar innebära en bekräftelse och förstärkning av befintliga arbetssätt. Samtidigt innebär utredningen ett tydligare och i vissa avseenden skärpt ansvar för huvudmannen, särskilt vad gäller att systematiskt säkerställa och följa upp rektors förutsättningar. Detta kan medföra ökade krav på dokumentation, analys och styrning även i en organisation där grundstrukturen redan är på plats.

Övergripande synpunkter

Organisering, ansvar och rektors förutsättningar i en komplex verksamhet
Utredningens förslag att tydliggöra huvudmannens ansvar för att säkerställa rektors förutsättningar är välmotiverat. Region Jönköpings län har redan i dag en organisation där vissa administrativa och verksamhetsnära uppgifter är avlastade från rektor. Genom funktioner såsom verksamhetschef, driftledare och servicechef hanteras frågor som rör drift, fastigheter och elevboenden utanför rektors direkta ansvarsområde, vilket möjliggör bättre förutsättningar för fokus på det pedagogiska uppdraget.

Samtidigt kan denna organisering, mot bakgrund av att rektor enligt skollagen har ett samlat ansvar för utbildningen, innebära utmaningar i fråga om mandat och möjligheter att påverka alla de faktorer som har betydelse för elevernas hela studiesituation.

Utredningens fokus på att tydliggöra ansvar i styrkedjan är i grunden positivt. Samtidigt kan det, i organisationer med flera funktioner och nivåer, finnas en risk att ansvar för olika delar av verksamheten fördelas på ett sätt som i praktiken uppfattas som parallella eller likställda. Det är därför angeläget att det i det fortsatta arbetet säkerställs att ansvar, mandat och organisatoriska förutsättningar hänger samman på ett sätt som stärker, och inte försvagar, rektors möjligheter att utöva sitt uppdrag.

Den befintliga organisationen med rektor och biträdande rektor skapar i många avseenden goda förutsättningar att hantera verksamhetens komplexitet. Region Jönköpings län noterar dock att utredningen i begränsad utsträckning behandlar ansvarsfördelningen mellan dessa funktioner, trots att biträdande rektorer i praktiken ofta har ett betydande ansvar för delar av verksamheten.

Ekonomiska och organisatoriska konsekvenser

Region Jönköpings län bedömer att utredningens förslag kan medföra ekonomiska och organisatoriska konsekvenser, även i en verksamhet där många ledningsfunktioner redan finns etablerade.

Ett tydligare krav på huvudmannen att säkerställa och följa upp rektors förutsättningar innebär ökade behov av systematisk uppföljning, analys och dokumentation. Detta kan kräva förstärkningar av centrala funktioner och därmed ökade administrativa kostnader.

Region Jönköpings län vill i detta sammanhang även lyfta att organisationen på huvudmannanivå skiljer sig från många kommuners. Huvudmannen saknar en sammanhållen utbildningsförvaltning med breda stödfunktioner riktade enbart mot skolväsendet. På central nivå finns visserligen funktioner såsom skolchef samt stöd inom HR och ekonomi, men dessa resurser delas med andra verksamhetsområden inom Region Jönköpings län.

Mot bakgrund av utredningens förslag om ett tydligare och mer omfattande ansvar för huvudmannen, bland annat vad gäller systematiskt kvalitetsarbete och att säkerställa rektors förutsättningar, kan detta innebära särskilda utmaningar. Kraven förutsätter i praktiken en viss organisatorisk kapacitet och tillgång till specialiserade stödfunktioner, vilket inte fullt ut motsvarar förutsättningarna hos alla huvudmän.

Vidare kan förslagen, beroende på hur de tolkas och tillämpas, innebära att ytterligare resurser behöver avsättas för att säkerställa en ändamålsenlig ansvarsfördelning och för att skapa organisatoriska förutsättningar som fullt ut stödjer rektors uppdrag. För en verksamhet som omfattar både utbildning och elevboende kan detta vara särskilt resurskrävande.

Samtidigt vill Region Jönköpings län framhålla att en stärkt tydlighet i ansvar och förbättrade förutsättningar för rektor på sikt kan bidra till ökad kvalitet, bättre arbetsmiljö och större stabilitet i verksamheten. Det är dock viktigt att de ekonomiska konsekvenserna beaktas och att genomförandet ges realistiska förutsättningar.

Region Jönköpings län vill, i likhet med andra huvudmän, framhålla att ett ökat ansvar på huvudmannanivå behöver motsvaras av ett tydligt statligt ansvar för att skapa goda förutsättningar.

Gymnasieskolan påverkas i hög grad av förändringar i elevunderlag, arbetsmarknadens behov och nationella reformer. När flera förändringar sker parallellt ökar kraven på huvudmannens förmåga att ställa om verksamheten. Mot denna bakgrund är det viktigt att staten säkerställer stabila och långsiktiga ekonomiska förutsättningar, tillhandahåller tydlig nationell vägledning samt skapar rimliga tidsramar för genomförande. Detta är en förutsättning för att intentionerna i utredningen ska kunna omsättas i praktiken på ett hållbart sätt.

Sammanfattande bedömning

Region Jönköpings län är i huvudsak positiv till utredningens intentioner och till de föreslagna förändringarna. Att stärka rektors pedagogiska ledarskap och tydliggöra uppdraget är viktiga steg för att utveckla utbildningens kvalitet.

För Region Jönköpings län, som har en relativt omfattande ledningsstruktur på skolnivå men en mer begränsad stödstruktur på huvudmannanivå, handlar konsekvenserna i första hand om att ytterligare systematisera, tydliggöra, strukturera och dokumentera befintliga arbetssätt. Samtidigt innebär förslagen ett ökat ansvar för huvudmannen, särskilt vad gäller att säkerställa och följa upp rektors förutsättningar att utöva det pedagogiska ledarskapet.

Region Jönköpings län vill slutligen betona vikten av att reformerna genomförs med hänsyn till olika huvudmäns förutsättningar samt att staten tar ett tydligt ansvar för att möjliggöra ett långsiktigt och hållbart genomförande.

Kerstin Hammar (M)
Ordförande nämnd för arbetsmarknad,
näringsliv och attraktivitet